

Становище

за дисертационния труд на **Вера Георгиева Киркова-Жекова**, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Испанистика и португалистика“, ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски“,

на тема „Позоваването на голотата на бразилския индианец като манипулативна техника на португалската колонизаторска политика в Бразилия през XVI в. (По португалски свидетелски информативни текстове от XVI в.)“ за придобиване на образователната и научна степен „**доктор**“ по професионално направление 2.1. Филология – Романски езици (Португалски език – лингвокултурология)

от проф. д.ф.н. Евгения Вучева, Софийски Университет „Св. Климент Охридски“, научен ръководител и член на Научното жури (Заповед РД-38-101 / 17.2.2021 г.)

Представеният дисертационен труд е истинско предизвикателство за всеки изследовател поради комплексността на предмета на анализ, който, поставен в областта на лингвокултурологията, изисква да се обвържат и споят в монолитна концепция познания от разностранни сфери на хуманитаристиката – история, геополитика, история на културата, културна антропология, лингвистична прагматика, текстолингвистика, анализ на дискурса, социолингвистика, психолингвистика, философия на езика.

Актуалност на темата, на поставената цел и формулираните задачи

Избраната тема е актуална не само поради „новостта“ на предмета на изследване. Тя е и първото проучване върху механизмите за изграждане на езиковия образ на бразилските индианци, стъпило върху португалските информативни свидетелски текстове от XVI в. Но най-вече актуалността и оригиналността ѝ произтичат от обосноваването на тезата, че в португалската свидетелска документалистика от XVI в. позоваването на голотата на бразилския индианец преследва определени цели и може да се разглежда като манипулативна техника на португалската завоевателна политика в Бразилия, обслужваща колонизаторски интереси на институционално и личностно равнище.

Многопластовостта на поставената цел поставя авторката пред сериозното изпитание да прецени внимателно сложността ѝ и да начертае основните линии на изследователския си проект, като във всяка от тях набележи онези ключови пунктове, които ще ѝ позволят да решава поетапно и безупречно съответните задачи.

Като научен ръководител имах възможността да проследя съвсем отблизо множеството предизвикателства, пред които се изправи ас. Вера Киркова, а именно: 1. Ситуирането на обекта на изследване в един преломен геополитически контекст – откриването на Новия свят; 2. Издирването на свидетелски документи от епохата и подборът на най-релевантните по отношение на целите на изследването; 3. Анализът от историческа, културологична и езикова гледна точка на сериозен обем от отдалечени от нашето съвремие източници от XVI в.; 4. Отсяването на най-видимите общи характеристики в жанровата им разнородност, сред които се откроява и обрисовката на бразилския туземец; 5. Търсенето на общ знаменател, присъстващ в описанието на индианците у всички автори; 6. Извеждането на голотата като основен акцент при изграждането на представата за местните жители; 7. Проследяването на различните интерпретации на голотата, чието тълкуване в протежението на XVI в. търпи развитие чрез изместването на фокуса от една крайност в друга – от възприемането на голия туземец като невинно божествено създание до окачествяването му като дяволски жестоко същество; 8. Търсенето на мотивирано обяснение за двете напълно противоположни и на пръв поглед несъчетаеми представи за туземците въз основа на различното интерпретиране на голотата им; 9. Обосноваването на тезата, че в своите съждения авторите на анализирания текстове залагат на голотата на индианеца като основен аргумент, а манипулативното ѝ езиково интерпретиране обслужва колонизаторски интереси на институционално и личностно равнище; 10. Изработването на процедура за анализ на манипулацията като поредица от аргументативни стъпки в посока на поэтапното насочване на адресата към желаната интерпретация; 11. Проследяването на динамиката на езиково манипулирания образ на голия бразилски индианец като доказателство за влиянието на езиковата картина на Новия свят – отражение на концептуалната картина на света на португалските пратеници колонизатори – върху концептуалната картина на света след откриването на Бразилия; 12. И не на последно място – работата с този тип текстове и представянето на български език на цитати от свидетелската документалистика от XVI в. са също едно изпитание за изследователя и дори за преводача от ранга на Вера Киркова.

Оценка на дисертационния труд

Разположен в пресечната зона на множество области на научното познание, трудът по дефиниция е интердисциплинарен. А целенасоченото „отсяване“ на съответните теоретични постановки позволява да се изгради една удачна интердисциплинарна изследователска методология, която решава успешно поставените проблеми.

Структурата е организирана последователно и логично в две части. Първата контекстуализира обекта на изследване, описва и систематизира корпуса, като впоследствие го подлага на лингвопрагматичен анализ от гледна точка на езиковите средства, използвани с информативна, но и със съпътстваща манипулативна функция, допълнително въздействаща върху адресата. Във втората, изцяло аналитична част, е проведен детайлен прагмадискурсивен анализ на аргументативните похвати от анализирания текстове, систематизирани като последователни стъпки в посока на разгръщане на манипулацията. Особено ценно е отграничаването на експлицитните и имплицитните техники на аргументацията, които по същество препращат към открояването на двупосочната им манипулативна функция при търсеното въздействие върху адресатите – поощряване на асимилационната политика на португалските колонизатори и лично облагодетелстване на адресантите. В края на тази глава е направен опит да се представи онзи фрагмент от езиковата картина на Новия свят, който е изграден посредством информативната документалистика от XVI в., като се разкрие динамиката на езиково манипулирания образ на голия бразилски индианец, имаща отношение към концептуалната картина на света.

Последният раздел на втората част надхвърля пределите на формулираните задачи, тъй като въз основа на различните интерпретации на голотата в анализирания текстове Вера Киркова представя не само динамиката в построяването на образа на бразилския индианец в историческия обхват на XVI в., а и съвсем обосновано определя най-отличителната му характеристика – голотата като лингвокултурема, отвеждаща към културния смисъл при тълкуването на този феномен. Специално подчертавам този факт поради две обстоятелства: 1) Явно, че лингвокултуремата е спояващата брънка, най-общо казано, между реалното състояние на нещата, концептуализирането, езиковото структуриране и селективната оценъчна категоризация на извънезиковата действителност в конкретна комуникативна ситуация, за конкретните потребности на общуването. В този смисъл различното тълкуване на голотата на бразилския индианец (като признак на невинност или диващина) променя селективно понятието *голота*, като наслагва специфични културни интерпретации, произтичащи от стереотипните представи за ценностната картина на света; 2) На базата на един очевиден, лесно доказуем и неоспорим факт, какъвто е този, че индианецът е гол, в дисертацията се лансира тезата, че авторите на свидетелските текстове създават пред света езиковия му образ на дивак – представа, наложена до такава степен с течение на времето, че посоката на внушението да се обърне и названието „дивак“ да започне да се свързва с признака „гол“ и несъмнено нецивилизован човек от Новия свят. С други думи – езиковата картина

на света, споена с един от отличителните белези и интерпретации на голотата, оказва своето влияние върху оценъчната концептуална картина на света.

Авторефератът отразява систематизирано, вярно и всеобхватно съдържанието на дисертацията.

Приноси и значимост на разработката

Приемам напълно посочените пестеливо приносни моменти в Автореферата.

Авторската справка за публикациите съдържа 17 статии, което е още едно убедително свидетелство за постоянството и сериозния интерес на авторката към темата. Така специализираната научна аудитория е имала възможност да се запознае с конкретните проблеми, които В. Киркова е решавала в тази сфера.

Заключение

Представеният за публична защита дисертационен труд се характеризира с осмислена концепция, оригинална методология, обстойно и прецизно описание на доказателствения материал, пределна яснота на изложението, както и с позоваването на много авторитетни и съвременни библиографски източници. Зад постиженията му стои усърден труд, постоянство и отговорност към изследователската работа. Силно вярвам, че авторката ще продължи научните си дирения в попрището на лингвокултурологията и ще обогатява със своя личен принос постиженията на специалност Португалска филология, на Катедрата по испанистика и португалистика и на необятния свят на филологията.

Посочените качества на дисертацията, които отразяват само най-съществените резултати от изпълнението на заложените задачи, както и личните ми впечатления, натрупани от съвместната работа, ми дават повече от достатъчно основания да предложа на уважаемото Научно жури да гласува положително за присъждането на **Вера Георгиева Киркова-Жекова** на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология – Романски езици (Португалски език – лингвокултурология), което и аз ще подкрепя убедено с вота си.

12.03.2021 г.

Научен ръководител и член на НЖ:

проф. д.ф.н. Евгения Вучева